

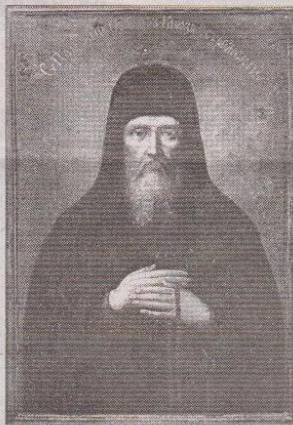
Пролог великих справ

Ведучий рубрики **Микола МАНЬКО**, заступник директора з наукової роботи Державного історико-культурного заповідника м. Острога

Сто десять років тому (травень 1907 р.) на цьому тижні на волинській землі вперше була відправлена церковна служба преподобному Федору, князю Острозькому. 29 квітня (12 травня) 1907 р. об 11 годині дня на залізничну станцію Мізоч у супроводі інспектора церковно-парафіяльних шкіл Острозького повіту о. Михайла Тучемського прибули священні реліквії з Києво-Печерської Лаври – частка мощів цього православного святого, давня рака для них, його писана на міді ікона із лаврських печер. Все це Лавра передала в дар православній громаді міста Острога у відповідь на її клопотання, порушені наприкінці 1906 – на початку 1907 років.

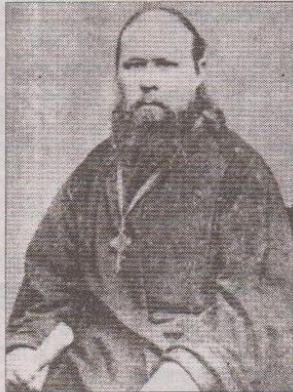
«Святині Острозькій вже на Волині... Сильний вірою наш селянський люд. З цього знаменного моменту розпочинається всенародне прославлення преп. Феодора на Волині і в Острозі, і розпочинається перше ознайомлення простих людей із життям та заслугами для нашого краю шанованого князя-Подвижника і всього великого роду князів Острозьких», – писав о. Михайло Тучемський у своїй виданій з цієї нагоди народній брошурі.

Поїзд зі священними реліквіями зустрічали тисячі українських православних селян із близьких і далеких сіл Острозького, Дубенського та сусідніх повітів Волинського краю, духовенство і церковні хори багатьох навколишніх парафій. Перша служба преподобному Федору, князю Острозькому, відбулася у вокзальному залі Мізочської залізничної станції. Молебін очолював настоятель Дерманського монастиря архимандрит Пахомій (Кедров) (1876 – 1937 рр.) – майбутній архієпископ Чернігівський, жертва політичних репресій 1930-х років, помер у психіатричній лікарні, християнський новомученик XX ст. і рідний брат ще одного святого новомученика архієпископа Волинського і Житомирського (а перед тим єпископа Острозького) Аверкія (Кедрова). Звідси хресний хід із реліквіями вирушив до Острога. По дорозі урочисті служіння проходили у містечковому храмі Мізоча, монастирській і парафіяльних церквах славетного Дерманя, скромних дерев'яних сільських храмах Бушці, Новома-

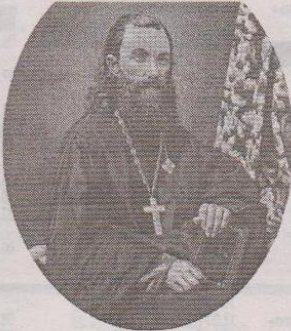
лина, Лючина. До хресного ходу приєдналися вершники із Гільчі в чеському народному одязі і з національними прапорами – переселенці з далекої Чехії, за свободу якої свого часу боровся князь Федір Острозький (або один із його синів – теж на ім'я Федір, як стверджують сучасні історики). Останньою зупинкою перед Острогом був Межиріцький храм святої Трійці, фондований нащадками святого Федора.

Ввечері 3 (16) травня 1907 р. мощі преподобного Федора, князя Острозького, прибули в Свято-Богоявленський собор м. Острога, в якому в жовтні 1891 р. був освячений окремий приділ в честь цього святого. Наступного дня – 4 (17) травня 1907 р. – за участі предстоятеля Волинсько-Житомирської православної єпархії архієпископа Антонія (Храповицького) – майбутнього засновника і першої глави «бі-

О. Аполоній Сендунський

лої» Російської зарубіжної православної церкви – пройшло урочисте архієрейське богослужіння. Напередодні владика Антоній підтримав ініціативу о. М. Тучемського і острозької громади про передачу в наше місто двох п'ятисвічників князя Василя-Костянтина Острозького. Ці п'ятисвічники зберігалися у Волинському церковному давньосховищі єпархіального міста Житомира. Їх повернення на Волинь з Великої Росії домігся попередник Антонія на житомирській архієрейській кафедрі архієпископ Модест (Стрельбицький) – той,

О. Андрій Хойнацький

що в 1891 р. освятив відбудований з руїн собор на Замковій горі Острога. (Пізніша доля розділила ці два п'ятисвічники роботи гданського майстра Луки Фріделянта. Один із них нині експонується в Острозькому замку, інший був переданий на зберігання і показ у Дубно).

Щодо тексту служби преподобному Федору, князю Острозькому, то його обнародування у 1907 р. о. М. Тучемський назвав чудесним. Його зберегла і передала церковній владі 80-річна матушка Фекла (Текля) – вдова видатного церковного краєзнавця, освітянина і громадського діяча на Волині о. Аполонія Сендунського (1830 – 1882 рр.). О. Аполоній був будівничим першого храму в честь преподобного Федора, князя Острозького, у с. Сивки Острозького повіту (нині Білогірський район на Хмельниччині), де десяти років був незмінним настоятелем місцевої парафії. Цей храм був освячений у 1876 р. Тринадцятилітній о. Сендунський шукав текст служби небесному патрону новозбудованого храму, але такий не віднайшовся.

Закінчення на 9 стор. >>>

Пролог великих справ

Тоді священник-краєзнавець самостійно написав службу святому Федору Острозькому, яку й відправив на перегляд відомому уродженцю Волині – професору богослов'я Ніжинського історико-філологічного інституту протоієрею о. Андрію Хойнацькому (1837 – 1888 рр.). Цей богослов та історик церкви привів тексти у відповідність до вимог богослужбової літератури. Оригінал опрацьованих ним текстів служби преподобному Федору Острозькому зник, але у вдови о. Сендунського збереглася і десяти років пролежала копія, переписана місцевим псаломщиком Євграфом Гутаровським. Через о. Олександра Кириловича – наступника о. Аполонія Сендунського на парафії с. Сивки – цей рукопис надійшов у руки єпархіальної влади якраз напередодні церковних торжеств травня 1907 р.

Ці торжества стали прологом заснування в Острозі Братства імені князів Острозьких та його давньосховища (1909 р.), реставрації замкової вежі (1913 – 1914 рр.) і відкриття в ній історичного музею (11 (24) серпня 1916 р. – день пам'яті преподобного Федора, князя Острозького).